

Environmentální politika

Jana Soukopová

Environmentální politika

- role státu (veřejné moci)
- nenáhodné řešení problému
- koncepce:
 - popis a hodnocení stavu
 - analýza problémů a rizik
 - definice cílů
 - návrh opatření a nástrojů

Environmentální politika

■ Globální

- zpravidla sektorové politiky – rámcové úmluvy

■ Supraregionální

- Akční programy EU (aktuálně 6.)

/rozhodnutí EP a Rady 1600/2002/ES/

■ národní

- Státní politika životního prostředí ČR
(aktuálně pro roky 2004-2010)

■ regionální, lokální

- např. v rámci programu rozvoje obce, programů rozvoje územního obvodu kraje, koncepce rozvoje cestovního ruchu, ...
/obecní a krajské zřízení/

Ekologická politika státu

- Zřízení potřebných orgánů a institucí
- Přijetí určitých principů
 - Státní politika životního prostředí
- Formulace základních cílů
- Volba vhodných nástrojů
- Zakotvení institucionální struktury i nástrojů do platných právních norem
- Kontrola fungování ekologické politiky

Organizační systém ochrany ŽP

- Podle územního hlediska
 - Orgány s mezinárodní působností
 - Orgány s celorepublikovou působností
 - Orgány s působností na nižších úrovních státní správy
- Podle rozsahu činnosti
 - Ochrana ŽP – hlavní náplň činnosti
 - Ochrana ŽP – jedna z činností
- Podle charakteru moci
 - Orgány zákonodárné
 - Orgány výkonné

[Politika životního prostředí EU]

- Ustanovení čl. III – 233 o politice ŽP
- Cíle:
 - udržování, ochrana a zlepšování kvality ŽP
 - ochrana lidského zdraví
 - obezřetné a racionální využívání přírodních zdrojů
 - podpora opatření na mezinárodní úrovni, čelících regionálním a celosvětovým problémům ŽP

Historie politiky ŽP EU

Hlavními body vývoje ochrany životního prostředí v rámci EU jsou:

- **1959** – první norma týkající se ŽP - směrnice 59/221/Euratom o ochraně pracovníků proti ionizujícímu záření
- **1972** – koná se mezinárodní konference o ŽP ve Stockholmu,
- **1973** – vytvoření první sekce Evropské komise, která se specializuje na ochranu ŽP + přijetí prvního akčního plánu pro ochranu životního prostředí
- **1980** – Evropský soudní dvůr potvrdil, že je možné přijímat evropské závazné normy o ochraně ŽP v rámci regulace vnitřního trhu
- **1981** – v rámci Evropské komise zřízeno samostatné generální ředitelství pro ŽP
- **1984** – zřízen první zvláštní fond pro ochranu ŽP na evropské úrovni
- **1987** – Jednotný evropský akt (Single European Act) vytváří zvláštní politiku ochrany životního prostředí
- **1992** – Maastrichtská smlouva zavádí princip, že při přijímání a provádění všech politik ES se musí přihlížet k dopadům na životní prostředí
- **1994** – je zřízen Kohezní fond (Fond soudržnosti), který mj. financuje projekty na ochranu životního prostředí.
- **2001** – platí VI. akční plán pro životní prostředí (2002-2012)
- **2012** – Dne 29. listopadu 2012 přijala Evropská komise **návrh** rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady o všeobecném akčním programu Unie pro životní prostředí na období do roku 2020 „Spokojený život v mezích naší planety“ (7. akční program pro životní prostředí), COM(2012) 710 final
- **2013** – září – 7. akční plán stále není schválen!

Zásady politiky ŽP EU

- Zásada **prevence** („je lepší než léčení“)
- Odstraňovat příčiny škod **na místě vzniku**
- Zásada „**znečišťovatel platí**“
- Princip **integrace** – zásady ochrany ŽP se musí promítat do definic a realizace všech politik EU a členských států
- Zásada **předběžné opatrnosti**
- Zásada **vysoké úrovně ochrany**, která se má promítat do všech legislativních a normativních kroků Komise

Nástroje politiky ŽP EU

- Legislativa
- Tržní nástroje
- Horizontální nástroje
- Finanční nástroje
- Volný přístup k informacím o znečištění ŽP
- „Eco-label“ – označení výrobků vyhovujících stanoveným normám
- „Eco-audit“ – dobrovolný audit technologických procesů z hlediska požadavků ochrany ŽP

[Legislativa]

- Směrnice (někdy nařízení) stanoví standardy pro vodní hospodářství, zacházení s odpady, kvalitu ovzduší, chemické produkty, hladinu hluku, ochranu přírody;
- V některých oblastech je přijetí směrnice podmíněno jednomyslností v Radě

[Tržní nástroje]

- „Měkké“ nástroje
 - „Eco-label“ a „Ecoaudit“, které posilují „image“ výrobce na trhu
- „Tvrdé“ nástroje,
 - fiskální stimuly a antistimuly, snaha o internalizaci nákladů a ztrát z poškození ŽP v cenách produktů
- Režim státních podpor, daňových úlev atd. přihlížejících k hledisku ochrany ŽP

[Finanční nástroje]

- Výdaje na ŽP tvoří jen 3% rozpočtu EU:
 - strukturální fondy také podporují environmentální projekty;
 - kohezní fond financuje dopravní a infrastrukturní projekty v chudších státech;
- Evropská investiční banka – cca 20% úvěrů jde na environmentální projekty.
- Programy financované přímo z prostředků EU
 - LIFE demonstrační kampaně o emisích a ochraně přírody;
 - ENVIREG financování environmentálních investic

Obsahové cíle programu „Směrem k udržitelnému rozvoji“

Zásady:

- Udržitelný rozvoj;
- Integrace cílů do ostatních politik EU
- Sdílená odpovědnost unie, států, regionů, regionálních a místních orgánů i občanů;
- Využít především tržní nástroje, které povzbuzují všechny účastníky k volbě řešení, jež jsou v souladu se zájmy ochrany ŽP.

[Horizontální nástroje]

- Zlepšení informačních zdrojů o ŽP, které poskytují mezinárodně srovnatelná data
- Vědecký výzkum a technický rozvoj, který řeší také prevenci a snížení dopadů na ŽP;
- Plánovací procedury: EIA (Environmental Impact Assessment) – závazná kritéria a postupy při hodnocení nových staveb i zaváděných výrobních postupů z hlediska dopadu na ŽP;
- Veřejná informovanost a výchova celé veřejnosti, aby vnímala problémy ŽP

Program zdůrazňuje tato témata

- Udržitelné řízení a hospodaření s přírodními zdroji;
- Integrace kontroly znečištění a prevence vzniku škodlivých odpadů
- Snížit spotřebu energie z neobnovitelných zdrojů;
- Zlepšit řízení dopravy s územní plány;
- Environmentální kvalita městských celků;
- Zlepšit veřejné zdraví a bezpečnost

Akční plán 2001-2010 (2002-2012)

- Priority:
 - Boj proti změnám klimatu;
 - *Cíl – stabilizovat atmosférické koncentrace plynů způsobujících skleníkový efekt na úrovni, která nezpůsobí nepřirozené výkyvy zemského podnebí*
 - Přírodní a biologická rozmanitost – chránit unikátní zdroj;
 - *Cíl – chránit a obnovit fungování přírodních ekosystémů a zastavit ztrátu biologické rozmanitosti v Evropské unii a v globálním měřítku. Chránit půdy před erozí a znečištěním.*

Akční plán 2002-2012

■ Priority:

- Životní prostředí a zdraví;
 - *Cíl – dosáhnout takové kvality životního prostředí, kde hladiny koncentrací škodlivin vytvořených člověkem, včetně nejrůznějších typů záření, nepovedou k významným nebezpečím pro zdraví člověka ani nebudou mít na zdraví člověka významné dopady*
- Trvale udržitelné využívání přírodních zdrojů a hospodaření s odpady
 - *Cíl – zajistit, aby spotřeba obnovitelných a neobnovitelných zdrojů nepřesáhla nosnou kapacitu životního prostředí. Je třeba přerušit spojení mezi využíváním zdrojů a ekonomickým růstem pomocí významně zlepšené účinnosti využívání zdrojů, odmaterializování hospodářství, a zamezováním vzniku odpadů.*

[Hlavní témata politiky ŽP EU]

- *Evropská unie si stanovila tři hlavní cíle v boji s globálním oteplováním*
 - 20% snížení emisí skleníkových plynů,
 - 20% zvýšení energetické účinnosti a
 - 20% energie z obnovitelných zdrojů.

Na klimatickém summitu OSN v Kodani v prosinci 2009 se ale unii svoje priority globálně prosadit nepodařilo.

Státní politika životního prostředí ČR

- Ochrana životního prostředí a právo na příznivé životní prostředí je zajištěno v článku 35 Listiny základních práv a svobod ČR.
- Základním dokumentem ochrany a tvorby životního prostředí v ČR
- V lednu 2013 byla aktualizovaná SPŽP předložena vládě,
http://www.mzp.cz/cz/news_130108_Statni_politika_zivotniho_prostredi

[Prioritní osy aktualizované SPŽP]

- Společnost, člověk a zdraví;
- Ekonomika a inovace;
- Rozvoj území;
- Krajina, ekosystémy a biologická rozmanitost;
- Stabilní a bezpečná společnost

[Principy aktualizované SPŽP]

- Princip integrace politik
- Princip prevence
- Princip předběžné opatrnosti,
- Znečišťovatel platí.
- Princip nákladové efektivity
- Zvyšování povědomí veřejnosti
- Princip mezinárodní odpovědnosti

[Prioritní oblasti SPŽP]

1. Ochrana a udržitelné využívání zdrojů
 - 1.1. Zajištění ochrany vod a zlepšování jejich stavu
 - 1.2. Prevence a omezování vzniku odpadů a jejich negativního vlivu na ŽP, podpora jejich využívání jako náhrady přírodních zdrojů
 - 1.3. Ochrana a udržitelné využívání půdního a horninového prostředí

[Prioritní oblasti SPŽP]

2. Ochrana klimatu a zlepšení kvality ovzduší

2.1 Snižování emisí skleníkových plynů a omezování negativních dopadů klimatických změn

2.2 Snížení úrovně znečištění ovzduší

2.3 Efektivní a přírodě šetrné využívání obnovitelných zdrojů energie

[Prioritní oblasti SPŽP]

3. Ochrana přírody a krajiny

3.1 Ochrana a posílení ekologických funkcí krajiny

3.2 Zachování přírodních a krajinných hodnot

3.3 Zlepšení kvality prostředí v sídlech

[Prioritní oblasti SPŽP]

4. Bezpečné prostředí

4.1 Předcházení rizik

4.2 Ochrana prostředí před negativními dopady krizových situací způsobenými antropogenními nebo přírodními hrozbami

[Odvětvové politiky SPŽP]

- Energetika
- Těžba nerostných surovin
- Průmysl
- Obchod
- Doprava
- Zemědělství a lesní hospodářství
- Ochrana a užívání vod
- Životní prostředí a zdraví
- Regionální rozvoj, obnova venkova a cestovní ruch

[Výkonná moc]

- a) Vláda ČR
- b) Ministerstva (Ministerstvo životního prostředí)
- c) Zvláštní orgány zřízené za účelem plnění speciálních úkolů v ochraně ŽP
 - Česká inspekce životního prostředí
 - CENIA (Česká informační agentura ŽP)
 - Správy národních parků a chráněných krajinných území
 - Státní fond životního prostředí
- d) Krajské úřady
- e) Okresní úřady
- f) Orgány obcí

Nástroje realizace SPŽP

1. Zvyšování povědomí veřejnosti v otázkách životního prostředí, environmentální vzdělávání, výchova a osvěta
2. Právní nástroje
3. Ekonomické nástroje
4. Dobrovolné nástroje
5. Informační nástroje
6. Nástroje strategického plánování
7. Nástroje zapojování veřejnosti
8. Nástroje výzkumu a vývoje
9. Mezinárodní nástroje
10. Institucionální nástroje

Nástroje realizace akt. SPŽP

■ Normativní (administrativně-právní) nástroje

○ Cíle

- Zlepšit právní vymahatelnost složkových právních předpisů.
- Vyhodnocovat a odstraňovat nekonzistenci právních předpisů, jejichž aplikace se dotýká oblastí životního prostředí a nakládání se zdroji.
- Připravit návrh zákona na ochranu půdy
- Předložit věcný záměr novely horního zákona
- Implementovat nový zákon o ochraně ovzduší
- Zavést povinné energetické standardy pro nové budovy od roku 2013
- Optimalizovat legislativní nástroje ochrany přírody a krajiny

Nástroje realizace akt. SPŽP

■ Ekonomické a tržní nástroje

○ Cíle

- Zajistit dostatečné finanční zdroje pro efektivní uplatnění podpůrných nástrojů, zejména na národní úrovni, zajistit stabilní strukturu příjmů pro tyto zdroje
- Hodnotit nově zaváděné podpory z pohledu dopadů na životní prostředí ex ante
- Optimalizovat nastavení podpor (PRV, Operační programy, národní programy aj.) s cílem posílit pozitivní synergické efekty v oblasti životního prostředí a vyloučit negativní dopady.
- Nastavit pravidla pro Evropský systém emisního obchodování po roce 2013
- Efektivně využít prostředky z prodeje emisních povolenek a flexibilních mechanismů Kjótského protokolu
- Podporovat u výrobců internalizaci externalit spojených s nakládáním s odpady z nich vzniklých (systémy zpětného odběru, rozšířená odpovědnost výrobců, informační kampaně, hodnocení životního cyklu výrobků, atd.).
- Pravidelně analyzovat efekty poplatků ve složkových zákonech a v případě potřeby navrhnout jejich úpravu tak, aby účinně podporovaly realizaci opatření a dosahování cílů

Nástroje ochrany ŽP

1. Zvyšování povědomí veřejnosti v otázkách životního prostředí, environmentální vzdělávání, výchova a osvěta
2. Právní nástroje
3. Ekonomické nástroje
4. Dobrovolné nástroje
5. Informační nástroje
6. Nástroje strategického plánování
7. Nástroje zapojování veřejnosti
8. Výzkum a vývoj
9. Mezinárodní spolupráce
10. Institucionální nástroje

Děkuji za pozornost

